

BOROS LAJOS

(1906–1944)

1944, ősz.

A kellemesen enyhe októberi napon kimondhatatlan élvezet motorkerékpáron száguldozni a városon át! A motor berregése, néha egészen halk zümmögése gyógyír a léleknek egy fárasztó munkanap után... Lám, a Városi Kávéház környékén már gyülekeznek a jó barátok, hogy egy kávé, egy fröccs vagy sör mellett megbeszéljék a közelmúlt történéseit. Lajos kirúgja a hatalmas, fekete masina támasztólábát. A motor megdől, mint egy részeg az italkimérő előtt. Magához veszi disznóbőr táskáját, és a kávéház előtt társalgó barátok felé veszi az irányt. Üdvözlés, jókedv és vidámság. Milyen nagyszerű egy ilyen baráti társaság tagjának lenni! Mindig számíthat rájuk az ember, ha bajban van, ha öröm éri. Mindenben osztozhat velük. Soha nem érzi magát magányosnak, van kihez fordulnia. Ezek a kávéházi beszélgetések mindannyiszor újra és újra feltöltik életerővel.

Miután a jól öltözött, jó modorú férfiak megrendelték az italt, kezdetét veszi a világmegváltó beszélgetés. Mindegyiküknek van véleménye a jelenlegi politikai helyzetről. Álláspontját ki-ki a maga módján kifejti, a többiek vagy egyetértenek vele, vagy érvelnek ellene. Ezek a beszélgetések azonban soha nem váltanak ki veszekedést.

Lajosnak, a köztiszteletben álló tisztviselőnek a szava mindig sokat nyomott a latban. Felnéznek rá a társai, mert józan meglátásai, megalapozott, jól átgondolt argumentumai sok esetben megdöntötték érveiket. Rendkívül művelt és szavahihető ember. Ízig-vérig becsületes magyar ember, adott szava sziklaszilárd, gondolatai tiszták, észrevételei helyénvalóak. Nem hivalkodik, nem bizonygatja műveltségét. Erre nincs is szükség, hiszen aki ismeri, éppen ezekért a tulajdonságaiért kedveli. Sok barátja van. Nem elégszik meg a felszínes ismeretiségekkel. Neki barátokra van szüksége, miként azoknak is őrá.

A márványból és tölgyfából készült bútorok, a falra függesztett kisebb-nagyobb tükrök az ország egyik legszebb kávéházává teszik a szabadkait. A porcelán étkészletekkel és ezüst evőeszközökkel pazarul megterített asztalok körül 20 pincér sűrő-forog, 17 szakács készíti a vendégeknek a legfinomabb falatokat. A dohányfüsttől könnyezik a szem, a kiváló házi pálinkától vagy éppen finom külföldi likőrtől megered a nyelv... Kellemes a zene, szívetlelket melengetőek az örökzöld dallamok.

Lajos egész lényét átadja a kávéházi varázslatos hangulatnak. Lehunyja a szemét, és emlékezik. Feldereng előtte Béla bátyja markáns, mégis oly kedves arca. Miért hagyta el, bátyám? Miért mentél el oly hirtelen, búcsúszó nélkül? Lajos szemében megcsillan egy könnycsepp. Tovább révedezik a múltban. Jólesik a lelkének, hogy elkóborolhat a kávéház

falain kívülre, oda, ahol szerettei várják, ahol nem a nélkülözés és a háború iszonyata uralja a mindennapokat, hanem a béke, a szeretet és a megértés.

Bátyja korai halála nagyon megviselte. Annyira megtörte fiatal lendületét, hogy íme, két évvel a szörnyű eset után sem tudja könnyeit visszatartani. De nem is kell. Szabad utat kell engedni neki, amiben benne van az együtt töltött gyermekévek, a férfivá érés minden bonyodalma és szépsége. Lajos szívét marcangolja a fájdalom. Imádta fivérét, és lám, most már csak az emlékezetében él... De itt vannak Béla gyermekei, Lajos szeme fényei: Eta és a kis Béla! Milyen csodás érzés róluk gondoskodni! Óvni, félteni őket, mintha az apjuk lenne! Pléhdobozban bonbont vinni, Etukának selyemsálat, Béluskának fapuskát...

A harmincnycyolc éves Lajos elmereng. Milyen lenne az ő soha még nem született gyer-

Lajos (balról az első) családja körében

meke? Dobrila, a felesége, sajnos nem szülhet. Nem tudja, melyikük hibájából, de nem is fontos. Szeretik egymást, saját csemete helyett itt vannak az elhunyt Béla gyermekei. Édesanyjukat anyagilag is segíti. Megteheti, hiszen a Bajai út végén levő Patócs-féle malomban tisztviselőként meglehetősen jól keres. Dobrila pedagógusként szintén tisztességes fizetést hoz haza, úgyhogy jut belőle az unokahúgnak és unokaöcsnek is...

Lajos feltűnően jóképű, kellemes modorú férfi. Három nagy szenvedélye van: a motorozás, a cimbalmozás és az időtöltés a kávéházban. Bőrkabátjában, fekete motorkerékpárján büszkén száguld végig a város utcáin. Ilyenkor megdobogtat minden hölgyszívet! Sok közülük szívesen lenne a felesége, de a férfi szíve már foglalt. Dobrila, a szerb nemzetiségű tanítónő Lajos lelkének olyan, mint sajtó sebnek a balzsamos gyógyír. Megértő, segítőkész, kedves és szép. Akarhat ennél többet egy férfi?

Hirtelen visszazökken a kávéház forgatagába. Eszébe jut, hogy meg kell látogatnia bátyja családját. Elköszön barátaitól, fizet, kezet csókol a kávéfőző asszonynak, és elegánsan távozik...

Az utolsó nap

Október vége. A városban a mindennapos elhurcolásokról és kivégzésekről suttognak. Olyan ez, mint az egyre áradó folyó, melynek habzó, fodorozódó vize hordalékaként marad a kétségbeesés és a rettegés...

Lajos, mint mindennap, most is dolgozni megy. Megcsókolja a feleségét, megcirógatja arcát, valamit súg a fülébe, és elindul. Az utcán áll a motorkerékpárja. Most is, mint mindig, ugyanazon az útvonalon megy a munkahelyére.

Haza többé nem ment.

Állítólag a Patócs-féle malomból vitték el állig felfegyverzett egyenruhás partizánok. Senki nem tud róla semmit azóta sem. Felröppent a szóbeszéd, hogy a reménytelenül szerelmes házvezetőnő jelentette fel, mert nem viszonzta a hölgy érzéseit. Ki tudja, mi az igazság? Kiderül-e egyáltalán valaha is?

Dobrila és családja – szerbek lévén – minden ismeretségüket felhasználva próbáltak nyomára bukkanni Lajosnak. Eredménytelenül. Csak később tudták meg, hogy a Zentai úti temetőben őt is kivégezték több száz sorstársával együtt.

Egyike a róla készült utolsó felvételeknek

Édes jó anyám!

Köszönöm, hogy felnevelt és hogy mindig amivel tudott segíteni. Eljött az idő, hogy az Isten akaratából visszahúzodjam és amint látszik a másvilágra költözzen. Amikor ezek soraimat olvassa én már valószínűleg nem leszek az élők sorába. Az én halálomért senkit sem okozzon, mer ezzel csak bünt követ el és másnak fájdalmat okoz. Minden, ami ezen a világon történik a jó Istentől adatik. Ez azt jelenti, hogy a jó Isten így rendelte el, hogy így legyen. Vigasztalodjon meg és nyugodjon meg a jó Isten akaratában, ne legyen szomorú, az én lelke az édes anyám felett fog lebegni és mindazok felett, kit szeretek. Nyugodjék meg, imáival forduljon a jó Istenhez és megkönnyebbül. Ezel az én utolsó szavaim jó szülő anyám. Nagyon szereti fia Iván.

1946 aug. 2. reggel 5 óra.

Kedves nővéreim és fivéreim!

Azon az úton, amely a végtelenség felé a másvilágra vezet szeretettel gondolok Reátok, a jóságokra melyet értem és családomért tetettek és kérlek külön mindegyiket, amennyibe modotokban áll segítségetek az én szeretett árváimat. Ne engedjétek meg, hogy nélkülözzenek és az én halálom által okozott fájdalom kívül más fájdalmat is érezzenek. Mindenki csak anyit adjon annyit tud a jó Isten bőven megfizet azért, amit az árváknak adnak. Mindegyitekre szeretettel gondolok és mindegyiket nagyon szeretem. Nagyon nehéz itthagynom benneteket, de mit tehetek a jó Isten így rendelte és így kell hogy legyen. Az én halálomért senkit sem okozatok, mert azért senkit sem lehet okozni. Ha bárkit is okoztok bünt követek el és másnak nagy fájdalmat okoztok és ezzel csak a jó Isten akaratát kritizáljátok/ az én sorsomat /. Soha sem feledjétek el, én mindanyitokra szeretettel gondolok az életem végén. Mindanyitokat csokol és szeretet fejezhetetlen fivérek Iván.

Subotica, börtön 1946 aug. 2. & óra körül.

Draága feleségem, gyermekeim, én kis árváim!

Veletek töltöttem életem legszebb napjait, csak értetek éltem. Ti jelentétek nekem mindenneműt ezen a világon. Semmi sem volt nekem szebb és kedvesem mint a Ti környezetetekbe lenni, élvezni a ti ölelésteket. Azt hiszem ezt észrevettétek az utóbbi időben. Az a reményem, hogy visszatérhettek környezetetekbe és a szeretett családommal paradicsomot alakítok a házunkba, úgy látszik csak remény maradt. Engem nem vesztettek el teljesen, mert én / igaz hogy még nem tudom, hogy van a másvilágon/ kéni fogom a jó Istent, hogy lelke szegény árváim felett lebegjen és amynire tudom védjelek benneteket.

Szeretett árvám! Ne szomorkodjatok miattam, mert ezzel csak egészségteknek ártatok. Én mindig veletek leszek és ha Ti sirtok én is sirni fogok, mert mind ami nektek fáj, fájni fog nekem is. Sokat imádkoztatok a jó Isten segítségére benneteket. Halálomért senkit sem okozatok, mert ez a bűn lenne. Mind ezt a jó Isten így rendelte el és nem másképp. Mindenkiel szeretetbe éljétek még akkor is ha valaki nektek rosszat tesz vagy fájdalmat okoz, ti ne haragudjatok rá és ne is mutassátok ezt neki. Tudjátok uralkodni magatokon és ha az ellen segítetek belássa, hogy nem adtok sokat szavaikra ők többet nem tesznek rosszat nektek, így mind több és több ember szimpátiáját elnyeritek. Feleségem! Légy erős, vigyázz magadra, hogy még jobban meg ne betegedj. Neked kell a jó családom mindenének lenni, ne felejsd, el hogy a lelke mindig feletetek fog lebegni. Rajtad kívül más aszonyt nem szerettem, Te voltál mindenem ezen a világon. Nagyon fáj, hogy itt kell benneteket hagynom, de ha a végzetem ezt a tövises utat jelölte ki, végig kell rajta gyalogolnom.

Gyermekeim! Fájó szívvel hagylak itt benneteket. Most meg kell mutatnotok szorgalmatokkal, jótanulással, jóságokkal, hogy méltok vagytok jó gyermek név viselésére. Legyetek szífogadok anyátoknak az én szeretett feleségemnek, mert ő fog most benneteket én helyettem is szeretni. Zvonkom! Tanulj szorgalommal, dolgozz türelemmel, lehet hogy még felfedezel egy gépezetet és ezzel hasznára leszel az egész emberiségnek. Légy kitartó és minden sikerülni fog! Kedves Jencikém! Nagyon szeresd az édes anyádat, ne okoz neki fájdalmat az önféjűségeddel. Neked mindig azt kell cselekedned mit édes anyád mond és parancsol. **FIAM TANULJ !!!** Iparkodj, hogy első tanuló légy. Azt is tudom hogy neheze re esik, de ennélkül nem létesülhetsz az életben. Ti hárman, Zvonko, az édes anyád és Te szeresétek egymást mintha egy személy lennétek. Segítsétek egymást és az édes anyátok úgy halgaszatok mint a ház fejére. Legyetek jó gyermekek, mert én mindig közöttetek leszek és ha rosszak vagytok sirni fogok. Ilyen fájdalmat ne okozatok nekem. Szeressétek egymást legyetek elégedettek akkor én is boldog leszek veletek.